

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés főlvetetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

H. e. october 1jétől dec. végeig járó évnegyedes előfizetést postán 3 fr. 30 krral, helyben hirtéktalanul 2 fr. 40 krral testvér lapjaira elfogad a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magy. és Erd.orsz. Nyugalmasz., Pápai ref. col. ügyében; Széchenyi István gr. és nemzeti érdekeink; sajtó-reform; zsidó-ügy; télszaki leczerend az iparegyesületnél; viz-szabályozási ügy; Csongrád és Zemplény megyék közgyűlései; budapesti napló.

Amerika. (Laplata statusok.)

Spanyolország. (Folyvásti összejutások nép és katonaság között; a kormány egyre szorultabb helyzetbe jő; kivégzések; ajándékok.)

Belgium. (Rendkívüli kamraülések)

Ertesítő; gabonaár.

Magyar- és Erdélyország.

Ő cs. 's ap. kir. főlsege Balogh János bajai kir. sómázaslót nyugalmazni kegy. méltóztatott.

A dunántúli főltsz. ref. egyházkerület végzése folytában ezennel közhírré tétetik: hogy a Pápai létező egyházkerületi főliskolának sz. k. Komárom város kebelébe határozott áttétele közbejött akadályok miatt a jövő iskolai évről elhalasztatik. Kelt Sz. Fehérvárott szeptember 23án 1845. A jegyzői hivatal által.

Széchenyi gr. és nemzeti érdekeink. Az ígéretek nagy kora a milly hirtelen köztünk termett, oly sebesen röpült is el fölöttünk, főnha gyáva kinek kinek a szabadságot, édelgni e rövid ideig tartott lobogvány emlék maradványának szemléltetésében, vagy egészséges szemekkel helyzetünk azóta nagygyá fejlett követelésit méltatni férfiasan komoly vizsgálatra. Az oppositio egyik vezértagja, nem nagyon rég, keserűen kitörő érzelmeivel mondá bizonyos megyei közgyűlésen, miszerint körül rakni elháríthatlan gátakkal valamely felekezetet, 's aztán, látva az elzártak tehetetlenségét, káröröm és sebző guny szózatán ekép kiáltozni: „ime látjátok, mint saráglyázták be önmagukat, 's elvégre mint jutottak azon kelepcebe, melly meghusítja 's tönkre teendi legvérmesb reményeiket“ — hogy mondjuk, illy módon bínni az ellenel, bizony nem a legnemesb eslekvésmód. 'S pedig, ugymond a' szónok, azon párt melly magát jelenleg conservatív címmel ruházta föl, így cselekvék legközelebbi országgyűlésünkön az ellenzékekkel; mert előkeresett minden kigondolható akadályt, elibe gördíté azt az előre törekvő ellenzékeknek, 's midőn elvégre ezt vélekép elakasztá, diadallahotára fakadva hirdeté mindenfelé, miként az oppositio magas ígéréteiből mi sem lett.

Idéznünk kelle e' mondatot (melly ha egyes szavakra nézve nem is egészen, de értelemlre tökéletesen meg egyezik az érintettük vezérszónok állításival) mert benne olyatén vallomást látunk, mellynek elemzése kitűzőt célunk megközelíthetése nem utolsó eszközül ajánlkozik. Kiki tudja, minő volt a magyar időszi sajtó azon időponttól kezdve midőn K. a P. H. szerkesztését elfogadá, utóbbi országgyűlésünk bevégezteig. Nem levén sajtó törvényeink, 's chezképezt folyvásti ingadozás közt lebegvén összes irodalmunk ügye, nagyobb vagy kisebb sajtó szabadságrul csak annyiban szólhatunk, mennyiben hasonlítva mindenkör a' közel multat a' közvetlenül rákövetkezettél, szem elibe állíthatjuk azon határ vonalokat, mik közt egyik 's másnak forogniok lehetete vagy kelle. Illy értelemlben vett sajtó szabadság — bizvas mondhatjuk — K. föllépte előtt sokkal kisebb mértékben létezett, mint fölléptétől országgyűlés végeig. A' sajtónak engedett szabadabb tér — mondhatná valaki — érintett percztől fogva ép ugy nyitva állott más politikai felekezetek — mint az oppositio előtt; 's mi természetesen ez állítás alaposságát apodictice nem is tagadhatnók, ha bár némi észrevételeink — miket ismét az újabb fordulat következtében az ellenzék is hihetőleg részben elfogadna — a' dologra nézve lehetnének: 's azért e tekintetben legjobb szoroson csak a' történetekre szorítkozni 's a' helyett, hogy vizsgálgnók, miként 's kik által volt volna használható mondott időszak lefolyta közben a' sajtó szabadság — inkább azt tekintjük, kik által 's miként használtatt az valósággal. Melly szemlélődésünk ből a' kevésbé munkás fél-tétlenségéért ép oly kevésbé vonandhat kedvező követke-

teéseket maga számára, a' milly kevésbé fogja ezt tehetni idővel a' K. féle magyar oppositio azon oknál fogva, hogy ellökte magát a' sajtót ugyszólván egészen azért, mivel annak élén megszűnt állni azon férfit, kiben ezen párt legszebb reményit helyezé.

Használta az ellenzék sajtó a' mozoghatásra nyert nagyobb szabadságot, használta oly mértékben 's erővel, minőt más felekezetek részéről nem egy hamar tapasztalandunk; — nem csak olvasó köré tagult aránylag szerfölötti sebességgel, hanem dolgozó társai közt is nem kevés állott azok közül, kik később a' törvényhozás színhelyén megannyi védőkül léphettek föl a' sajtóterén kifejtett — nagyrészen — saját elveik mellett. Az ugynevezett conservatívek, vagy mint akkor általánosan nevezettek tespedők, ugyan csak tespedő módra viselték magukat, nem tudhatni, azért é, mivel nem volt mit conserválni, vagy azért, mivel azok, kiknek legtöbb conserválni valójuk volt, nem értették még akkor kellőleg a' conserválás mesterségét, 's így inkább nemtevés, mint ellenhatás által ügyekeztek gyöngíteni a' sebesen előre nyomuló ellenzék törekvéseit.

Soha nagyobbak nem mutatkozék Széchenyi, mint az ellenpártok ezen, ugyszólván aránytalanul, állása 's küzdései közben. A' föllükerült párt címekkel sallangozá magát körül, mellyek az erős látásuk szemét is könnyen káprázta be ejtheték: mennyivel inkább azon nagy számot, melly ritkán szokott kérgen át egész a' bensőig hatni. Ugyan is fölmutaták ez árva hont és nemzetet létező és képzelt bajával, 's mi legfőbb, oly nemes színbe öltöztetéek szándékjokat, hogy már a' pusztá velök nem tartás is gyanut vethetett bákire is; 13, 14 mil. rul beszéltek, melly a' rá rakott terhek alatt görnyedezve nyög; 's egyuttal föl felé mutattak azon osztályra, mellynek kedvéért azon milliók jögnélküli állásban sanylódnak, 's látva ott is lelki testi szegénységet, absentismust, szükkeblúséget, lassankénti elnemzetietlenülést; — nem minden önértet nélkül kiáltanak föl: nem szent kötelességé ezen állapot megváltoztatására kezefogva, váll vetve munkálkodnunk, az érintett osztálylyal együtt — ha ez is ugy akarja — nélküle, sőt ellene is, ha nem akar.

Hogy a' nép sorsa hazánkban tömérdek javítást követel; hogy aristokratiánk, legszebb jogai daczára, sem szelleml fejlettség suprematiájával nem bír (általánosan szólunk) azon mértékben, mint kitűnő állása 's a' kezei közt levő tényezők után várni lehetne, — sem anyagilag oly kedvező lábon nem áll, mint roppant kiterjedésű birtokai után itélve gondolnók — annyira szembeszökő igazság színében állítottak elé, miszerint elvégre igen sok esetben magok a' jó conservatívek is (t. i. azok, kik később is, miután a' haladók meg szüntek a' ns gróffal egy irányban haladni, megtarták a' conservatív nevet,) kénytelenek voltak a' kimutatott hiányokat megismerni, 's reform szükségéről meggyőződni.

Általános meggyőződésé vált azon résznel, melly K. P. Hirlapjában látta lerakva politikai hitvallásának egyes fő czikkeit, hogy Magyarországnban oly sebes haladásra van szükség, minőnek alaprajzát a' mondott lapból olvashaták, 's mellynek főbb vonalmihoz tartozik, szoritni hol csak lehet az aristokratiát, 's tagítani minden kitelhető módon a' népet szoritó kötelekeken. — Ugy hisszük nincs oka a' régi ellenzéknek; ezen általánosan kimutatott irányt illetőleg kifogást tenni, föltéve hogy ma is ugy gondolkodik még nagy része, mint néhány év előtt; — de ha nem tagadhatja a' kimutatott törekvést 's elveket, meg kellend vallania más részről, miként ha reform terveikben a' sebes haladás fő helyet foglalt el — ugy az „álatatok és veletek“ jelszó nem volt egyéb szójárasnál, 's már előre tisztán állott legalább a' tervbe jobban beavatottak előtt, miszerint nem sokára a' „nélkületek sőt ellenetekre“ kell szükségkép kerülni a' sornak.

Ezekből tehát vagy azt kell következtetnünk, hogy a' hajdani P. H. 's pártja megelégedtek volna

a' mérsékelt haladással is, — mit azonban nem állíthatunk, hacsak egyuttal ki nem mondjuk, miként megfoghatlan viszketegnél egyéb nem okozhatá azon szakadást, melly mint láttuk, a' haladókat, oppositio neve alatt a' vezérgróftól elválasztva más irányba téríté; — vagy nyilván áll előttünk, miként a' régi oppositio haladni akart, 's haladást lehetőnek képzelt azok nélkül, sőt azok ellenében, kiktől egyenként kellendett kicsikarnia minden egyes falatot, mit — az ellenzék szótára szerént — a' jogéhező népek nyujtani akarának.

Mit tön Széchenyink illy szándék láttára, tudhatják 's kétségkivül tudni fogják e' hazában ma már igen sokan; erről azonban jövő számunkban bővebben szólunk, most csak annyit akarván még megjegyezni, miszerint az ellenzék — ha kiszámítva tudott cselekedni, alig lehet följogosítva keserű kifakadásokra zért, hogy gátokkal vétetett körül; nem lehet pedig azon oknál fogva, mert azok, kik azt tevék, olyatén fenyegetőzés következtében fogtak a' körül árkoláshoz, melly fenyegetőzés, ha méltóztatik — végveszélyt hozandhatott a' sánzon belül állók fejére. Jusson itt eszünkbe, mit Cicero mond Milorul, illy esetben, ugymond, omnis est honesta ratio expediendae salutis.

Sajtó-reform. Ha igaz, hogy több szem többet lát; azon törvény bizonyosan népszerűbb, mellynek ágyát a' hirlapok megvetették, mint melly e' nélkül ugy szólván rögtönözöttetett. A' napi sajtóban több ember szólalhat fel, több idő engedtetik 'sat. — mint az o r s z. g y ü l é s e n, és így látni való, hogy a' napi sajtó megbecsülhetlen organuma a' hazának, haugyan czélszerűleg kezelhetetvén, az által hogy a' tömeget józanul felvilágosítja, örökre véget vet a' korteskedés 's vérengzésnek 'sat. Más volna, ha a' mezei kortes tömeg azt mondaná, mi nem értünk a' törvényhozáshoz, hanem bizunk tanult és avatott főnökeinkben, hozzanak ok böles belátásuk szerint bármilyen törvényt, melly őket csak ugy kötelezi, mint minket, és így a' mit ok elvállalnak, mint hazájára czélzó, azt mi is örömmel fogadjuk 'stb. akkor elmaradhatna az előleges népszerűsítés, mert a' tanult, avatott, 's dologhoz értő böles vezéreknel ugy is elég népszerű minden politikai tárgy; ámde a' nagy tömeg azt mondja: semmit rólunk nélkülünk! — ki kell hát őket is hallgatni, — ok pedig csak addig itélnek, a' meddig látnak. A' nagy tömeg kedvéért tehát felvilágosítást kellene minden megyének előre minden fontos tárgy érdekében köröztetni, hogy a' megye gyűlésére ne vakon, hanem tiszta belátással jelenhessék meg. Mi tehát, ha nem ez, a' napi sajtónak legszebb hivatása? A' sajtónak célirányos használásával most is, midőn annak még nincs kellő 's az ország népességhez századrésznnyi arányban álló publicuma, roppant morális erő lehetne összpontosítani: hát ha még ennek publicumot is nevelnénk az iskolák és népnevelés rendeztetése által: oh akkor alig lenne kunyhó, mellyben a' jó ügynek bajnokot szerezni ne lehetne. Az irodalom elfogyott, hol publicuma nincs. Publicumot is, mint mindent, elő nevelni kell! Csak-hogy ezt sokan nem kívánatos 's talán veszedelmes újításnak tartanák.

Azt mondja Hufeland, hogy az egészséges ember semmi tagját nem érzi, mert mihelyt valamely tagunkat érezzük, hogy az van: ott sérelemnek kell lenni. Így egy virágzó ország is semmi osztályában nem érez kedvetlenséget; következőleg hiánynak kell lenni azon országban, hol a' részek feljajdulnak. Egy ép országban minden osztály rendesen és gyorsan jár a' maga körében senki a' más körébe nem vág következőleg nem rendén kell ott lenni a' dolognak hol az osztályok kénytelenek körökbe is vágni, okokat fürkészni 's a' közjó hiányát kiki maga pótolni. Mig csupán a' józan 's avatott politikusok politizálnak: addig jól van a' dolog; de ha egyéb osztályok is analýzálgni ugy szólván kénytelenek: ott már az épség meg van szakadozva. Pedig az épséget minden áron helyre kell állítani, ha jólét és állandóságról a-

kar a' haza biztosítani. Ezen czéla is legfőbbtehet a' napi sajtó, mely nagy tömegnél sokban iskolát pótolhat.

Valamint igen szép mező nyílik a' napi sajtónak újabb ötletek megpendítésére is. Ha példával érthetőbb lehetnek, megkísértek egyet említeni. Tuljok mennyire ment az adókérdése; legalább annyi bizonyos, hogy az adót előbb utóbb el kell vállalni, mert mindig alább süllyedünk, sőt féltő, nehogy későn járjunk. Egyedül a' végrehajtás a' legnagyobb akadály, különben bajos az igazságos létesíthetőség. Ugyde a' cataster tömördek pénzbe 's időbe kerül 's olly tárgy, mellyen az egész terv könnyen megfeneklik. Látnivaló tehát, ha a' napi sajtó ezen catasterre igazságos arányhoz igen közelítő tervet tudna kifőzni, milly drága kincsessel ajándékozna meg a' hazát! Én megkezdem a' vitát, — mondjon a' ki jobbat tud. — Ha igaz, hogy tökéletes catastert készíteni minden áron is lehetetlen, minek élő példája a' francia cataster, ha ugyan ez olly tömördek idő óta, és olly sok millió költség daczára is, mai napig sem kész 's nem is lesz: vajjon nem elégtelhetnének é mi meg hevenyében egy népszerű catasterrel is, melly szinte csak oda vezetne? Illy egyszerű catastert készíteni pedig ma már könnyebb volna mint valaha.

Ritka határ most már, mellynek hitelesített térképe, és földkönyve nem volna, ezekből a' cataster legnagyobb részét ki lehetne dolgozni. A' melly határnak pedig még olly térképe nem volna: azt az illető megye szakértők által megjárattván 's megbecsültetvén, ezen becslő szolgálhatna catasteri alapul mindaddig, míg az illető földesúr jobb mérnöki bizonyítványokkal azt ki nem cseréli. Ennél olcsóbb catastert képzelnem sem lehet, és mégis tökéletesen minden conscriptionál, minden kigondolható surrogatumnál, mint az önkénynek meg annyi fészkeimél. Önként értetvén azonban hogy előbb erre kötelező törvényt kellene alkotni. Ezen eszme mindazáltal egy kissé bővebb még, mint itt előadám; nem levén itt a' megpendítésnél egyéb czélm, hogy legalább gondolatot ébresztvén, másoknak jobb tervvel előállásra okot szolgáltatassak a' napi sajtóban.

Egyetértés a' leghatalmasb moralis erő. Erre is legfőbbtehet a' napi sajtó, a' minthogy tett is szemünk láttára eleget, ha ugyan vannak hazafiak nem kis számmal, kik egymást megértvén, kibékültek és Saulusokból Paulusokká lettek. Kölesönösen felvilágosítani, balítéleteket szeliden irtani, gyanúsításokat elsimitani, elkeseredéseket kibékíteni, szoval moralis erőt a' hon javában összpontosítani, nincs is könnyebb út, mint a' napi sajtó. Csak egy oldaluk ne legyen, az első indítványzót azonnal gyanúsítással ne köszöntsük! ez nem férfias, nem lovagias.

Két felekezet volt is lesz is örökké. Nem legázolni tehát, hanem csak meggyőzni kell egymást, — mert csak a' miben megegyeznek, az lehet üdvös törvény. Hiszen mind a' két felekezetnek egy czéla van: a' haza boldogítása; csupán az eszközök választásában különböznek. Milly megbecsülhetlen tanító 's felvilágosító cikkek jelennek meg véltelkedve a' hírlapokban! Valóban, ha az igazat meg akarjuk ismereni, meg kell vallanunk, hogy a' journalismus korunkban mindinkább törekszik megközelíteni czélpontját hogy t. i. iskola, vezér és tanító legyen mindenben! tehát nemesak nem ellenség, sőt legelső jóltevő. — Ha valahol fanyar igazságot, másutt tévelyt nyilvánít: mi szükség szerzőjére elkeseredni, 's őt hazarúlónak bélyegezni? Hát nem áll az ut nyitva jobbat írni 's az elámitottakat ellenkezőről meggyőzni? Hiszen azt tartják hogy a' sajtó maga meg is orvosolja a' sajtó által ejtett sebet, és hogy a' sajtó vétségének egyedül igaz orvoslója a' sajtó. Annyi bizonyos, hogy a' melly nyelvben szabad sajtó van, az lesz uralkodó irodalmi nyelvvé. Így például a' Nemzeti Ujságban egy a' legkorszerűbb és tanulságosabb cikkek közül a' mult évi 88. sz. számban közölt értekezés az uszoraról. Ha már vannak kik találva érzik magokat: talán csak lesznek annyi kimélttel maguk iránt, hogy nem a' cikkre, még kevésbbé annak szerzőjére öntik ki mérgüket, hanem vagy hallgatnak, ha felelni nem tudnak, vagy jobbat írnak, ha ügyök igazságában bíznak. Köztünk legyen azonban mondva, — ha a' nevezett cikkre más, többet nem felel is, intraparenthesis nekem van egy kis észrevételem. Sajnálom t. i. hogy értekező ur, az uszorarokdás elharapozásának egyetlen okául a' honoratorok elszaporodtat tartja, holott a' honoratorok, kivált a' prole-

tarius honoratorok, mert csak ezekről van szó, — mind össze nem csinálhatnának annyi adósságot, mint némelly egyetlen dynasta, és pedig ez, haszontalan-ságra, amazok pedig talán életkénytelen-ségre, — ez iszonyu summákat pazarol, amazok apró summákkal eszeskednek, mert paraszt munkára vissza nem térhetnek, ury munkát pedig nem kapnak. Ha tehát csak egy dynasta is felül mulhatja minden uszoraí tehetségeiket, hát több ilyen mennyire! és mégis csak a' szegény honoratorok lennének a' bűnösök, más senki? Továbbá értekező ur fájlalni látszik, hogy a' honoratorok szaporodnak; holott ha ugyan a' honoratorokon tanult, mivel polgárokat kell érteni, kik a' durva alncépen felülemelkedtek, bár az egész népesség, még a' eseléség is, legalább teljesítendő munkakörére nézve, tanult ügyes egyedekből állana! Az ur, eseléd nélkül meg nem élhet, és pedig mennél ügyesebb 's hübb a' eseléd, annál boldogabb az ur. Így az ország is polgáraival. Illy értelemben ártalmas a' honoratorok szaporodása? Minden szakhoz értelem 's tanulás kívántatik, különben be kellene az iskolákat zárni, és a' Musákat, azért hogy az ekeszarv mellől olly számtalan ifjuságot nagy kecsge-téssel elesábitottak, és szavukat igéretüket nem tart-hatják meg, számkivetni kellene egész hazából. Távol legyen! A' hazának annál jobb, ha válogathat kész tanult egyedekben, mintha kötélllel kellene hivatalra fogdosni; de ha a' tanult jó erkölcsű ivadéknak a' haza nem tud kenyeret adni, mint más ország: ennek nem a' tanult ifju lenne oka. Az árviznek nem rekeszt kell elébe vetni, hanem inkább természetes egyenes csatornát készten tartani. Nincs a' világon jobb gyeplő, jobb fék a' munkánál, ez általi keresetnél. Dolgot uraim! Istenre kérem Nagyságotokat, — dolgot a' heverőnek! dolgot, és ez által keresetmód! Mig keresetre 's foglalkozásra mezőt tudunk nyitni minden miveltségű tömegeknek: addig zendüléstől ne féljünk — e' nélkül pedig sem pelengér, sem tömlőcz, sem törvény, sem vallás nem biztosít.

Hátramadásunkat a' sok háborúval mentjük; most hát béke ideje van, nincs mivel takaroznunk. Tegyen tehát, ha herének nem akar tekintetni, kiki a' mit tehet, a' közbőre és haza oltárára. Különösen pedig most a' reform, és átalakulás korában, szándékát senki sükeresben nem nyilváníthatja, mint a' napi sajtóban, a' korszellemmel már kérdésen kívül haladunk kell, különben elenyészünk. Viz ellen, ha bár nehezen is lehet úszni, de a' korszellemmel tré-fálni nem lehet. Nagy dolog az a' korszellem, mellyet hajól megfontolnánk, nevé nem olly könnyelműleg, hanem egy kis remegéssel említenők. A' korszellem nem annyira bel- mint külföldi, a' szabadság honi növény.

Mint a' rabló pisztolyt szegez az utasra 's kéri pénztét vagy életét: ugy a' mivelt külföld ellenünk szegzi korszellemét 's ránk ordít: kövess, vagy el-gázollak, — A' korszellem tehát ugy szólván nem egyéb, mint a' mivelt külföldnek a' hátramadásokra szegzett pisztolya, kövess, vagy véged — jelszavával. Arról tehát kérdés sem lehet: menjünk é a' korszellemmel? — hanem csak a' teendők rendjét, módját, idejét kell kidolgoznunk: erre pedig egyike a' leghathatós eszközöknek a' napi sajtó.

Vége bizonyos kérdésekre is lehetne a' napi sajtótól igen jó sükerrel feleleteket várni, mert ez által is sok homály és balítélet oszlatatnék el a' hazában. Illyen kérdés e' következő: Van é hazánkban conservatív párt? mert conservatismus, és minden három év mulva országgyűlés, ez ugy szólván contradictio, mellynek megfejtését a' napi sajtótól szívesen várjuk.

Ideje volna már egyszer a' szabadság értelmével is tisztába jönnünk! mert ezen kőbor értelmű szó egyik oka legtöbb bajainknak. Egyik a' kerített udvarban, másik a' kerítetlen szabadban hiszi állani a' szabadságot. Nem volna é, a' szabadság szó helyett, bátortlét (securitas) szót fektetni a' palladium ládjába? Ez iránt tehát, — valamint az iránt is, ha vajjon az öbudai gyárnokok 's mások, kiktől a' védegyeleti tagok vásárlanak, nem küldik é summásan külföldre azon pénzt, mellyet mi apródonként nekik adunk, hogy hon maradjon? — ugy szinte az iránt is: vajjon a' csicsókában nem több czukor van é, mint a' répában? mi szegény avatatlan mezei kortések felvilágosítást kérünk az ephemeristicától. Tihaméri.

Bécs sept. 25. kén. Ha nem esalódom, én egy alkalommal kegyednek ígértem, hogy a' zsidó-ügy-ről meg fogom írni nézetemet. 'S én ezzel tán még ma is adós maradtam volna, ha itt egy röpirat nem jó

kezem közé, melly németül van írva, 's a' motto benne sem több sem kevesebb mint eme rémitő mondat: „ego autem puto Cartagineum delandam esse...“ Már én innen is kimértem e' könyvecske szellemét, ama tulliuszi szerint: „vidi ego nubeculam mentis tuae...“ 's megvallom, nem tudtam egykönnyen ráfonyalodni, hogy olvassam, hanem a' kandiság egyszer mégis rávitt 's végig olvasám egészen...

E' kis munka előadja, mint ballag lefelé karmel bérezeiről egy zarándok hosszú öltönyben... éles... átható szemvilággal 'stb. 's ez ugymond, Izrael fia... a' ki nem szánt nem vet 's mégis arat... 's leírja, hogy a' zsidó nemzet olyan mint a' poloska, melly magában nem képes élni, hanem másokon élőködik hogy ők valóságos parasiták, vérszopó nádályok 'stb. Hogy ők majd minden országból ki voltak tiltva... de csakhamar találtak benne módot ott maradni; 's jelenleg is ott vannak, rágódva a' népen, mint (hogy szavával éljek) az ugynevezett Schmarotzer növény... melly a' nedveket szívja 'stb. Előadja továbbá, hogy a' zsidó akármelly égöv alatt 's akármelly időszakban örökké zsidó maradt... kivételek ugyan vannak, ugymond, hanem igen kár, hogy olly igen kevés azoknak száma... 'S miután még Magyarországot is említi jeruzsálemi Endre idejében, bekalandozza egész világot, a' hol csak zsidó lel, 's kimondja az itéletet, hogy a' zsidó mindig és mindenütt zsidó marad... t. i. uszoras nép... 's hogy nálunk (t. i. nálá) már olly rendelés is keletkezett egy időben, hogy a' zsidók ne merészeljenek 100tal többet venni kamat fejében 80. azaz nyolczvannal...

'S előadja, hogy roppant elszaporodtak egész világon... de a' közbiradalomban is, ugymond; 's itt, midőn az egész népességet 36 millióra teszi, zsidót közte egy milliónyit sem veszen föl, hanem csak 600 ezeret... 's végzi munkáját eme szavakkal: „Atque inquam nunquam Judaea subacta fuisset Pompei bellis imperioque Titii... Latius excisae pestis contagia serpunt, Victoresque suos natio victa premit...“

Én ezekre azt mondom, a' mit egy jeles ember mondott, hogy rosz föld nincsen, hanem csak rosz gazda... t. i. a' köztársaságban is áll ez, és bizvást mondhatni, hogy rosz nép nincsen, hanem csak rosz intézkedések... (intitutiók) És a' ki azt hiszi, hogy az európai törvényhozás következetes jó elveken alapszik, az, természetesen, a' hibát rosz népfajokban fogja mindig keresni... nem pedig ott, a' hol kell, t. i. a' törvényhozási hiányokban...

Én parányi erőmhöz képest e' részben Kegyedhez küldöttem egy cikket, mellynek címe: „törvényhozási tájékoztató.“ Mig ez napvilágra nem jő, *) hallgatnom kell... 's illik... Hogy egyet kétszer ne mondjak... Annakutána meglássuk, micsoda bírálatok 's ellenbírálatok (netalán) fognak rá keletkezni... 's belőle nézeteim is bővebben kifejlődni... Azt hallom, hogy a' bankjegyeket a' honi vevők is elfogadják... Pedig ez tán pugnas ad oculum, hogy nem honi... No de ez csak tréfa...

A' prágai vaspálya már készen van, 's a' kik rajta utaztak, monlják, hogy rettentő unalmas és hozszadalmas utazás... mind a' mellett van egy jó benne, t. i. hogy az ember vele 2 1/2 napot nyer!... De, ugy lehet, ez csak elejente van, majd másképen fog az lenni, ha egyszer belé jönnek a' gőzkocsisok!... A' Dunán is lesz, hallom, két gőzös, melly felé 16 óra alatt itt fog teremni Bécsben!... Ez már valami lenne!... Ha a' mese valósulna... Zombory Leopold.

× **Ipargyesület.** (Télisza ki leezkerend) Leezkebizottságunk javaslatára a' tegnapi tartott választványi ülés kékp állapotát meg october elejétől az órandet. Az 1. sz. vagyis ugynevezet (physikai teremben) 1) Minden vasár- és ünneppon a' mester-legényeket tanítandja V i r n a u János reggeli 8 — 9 óra között. Tantárgyak: olvasás, írás, számvetés, magyar nyelv, fogalmazás. Tandij havon-kint 30 p. kr. — 2) Hasonlag minden vasár- és ünneppon dr. V á l l a s Antal ur népszerű 's kísérletes előadásokat a' természet- és erőtanból reggeli 9 — 10 óra között. Előadási nyelv: magyar és német. E' leezkénél nem fizetnek tandij. — 3) Minden kedden és esütörtökön délutáni 3 — 4 órakor természet-leirati előadások tartatnak népszerűn, magyarul és németül, a' tárgyalás alatti természeti testek előmutatásával. October végéig a' növénytan folytatattik, mellyet V i r n a u János ur ad elő. Novemberben az ásványtan fog megkezdetni, mellyre a' legközelebbi számban esüd hirdettetett. E' leezkékért sem fizetnek a' hallgatók semmit. — 4) Minden kedden és szombaton esti 5 — 6 órakor, V á l l a s Antal ur specialis technikai leezkékét adand, magyarul és németül; a' tárgyak iránt mindig különös hír fog adni. A' belépés itt is díjtalan. — 5) Minden hétfőn, szerdán és esütörtökön esti 5 — 7 órakor mester-inas-iskola van. Oktató ebben V i r n a u

*) Minclőbb közlendi a' szerk.

János ur; tan... nek. A' II. u... nyek számár... rint előad... rendkívül... vasár- és ü... az életmül... sokat fog... veteltetik... 4 — 5 órak... N e n d t v i... tandij nélkü... különös hir... teken, délu... beli kereske... reskedői sz... fog német... 10) Minden... órakor Kr... tandja díjm... vasár- és ü... óra-hozszá... tatni; miről... Előad... következők... nyek szám... leezkék... Ismételni a... győződve, v... zás, szánu... di szerenes... mellyet mo... Örvendetes... lennének e... vetkeztető... sége: azon... osztály fiat... re nézve te... beli fárad... V á l l... ra nézve a'... lesz, mer... nyelven, e... elég lesz... a' súlytala... ség felől... A' cyclus... rövidebb... terjedésbe... repet játs... elus által... gatják az... azok, kik... tanok ism... A' h... közelebbi... melly köz... munkálatai... hasznosa... mik rajzo... gyelme... melly né... lend. De... ághban, m... sánál 's... sára köve... e' gép eg... pezetek, natos, h... hanem az... tegetésé... toztatása... kül alig... A' gőz... iparegye... E' tárgy... nek. —... súly- és... nök is te... A' maga... kintethő... vénye 1... 10 óra u... ja a' gal... a' galva... féle gép... bert fog... nismus... a' legsz... kívánó... tárgy m... lra nem... tilap 30... A' v... ri szan... szahát... sok, m... maik t... fenyege... last ig... nem m... Tisza... lesére... toskép

János ur; tanítványok csak iparműves növendékek lehetnek. A II. ugynevezett vegyészeti teremben: 6) Minden vasár- és ünnepnapon reggel 8-9 órákor, a mesterlegények számára francia nyelvtan fog gyakorlati tanmód szerint előadni Kronperger Antal ur által. Ez előadás rendkívüli levén, tandíja havonként 20 p. kr. — 7) Szinte vasár- és ünnepnaponként dr. N e n d t w i e h Károly ur az életműtlen vegyészettől népszerű és kísérletes előadásokat fog tartani magyar és német nyelven. Tandíj nem követeltetik. — 8) Minden kedden és szombaton délutáni 4-5 órákor specialis vegyészeti leczkék adatnak, dr. N e n d t w i e h ur által, hasonlag magyarul és németül, és tandíj nélkül. Ezek felől szinte, mint a 4ik pont alattiakról különös hirdetés fog tétetni. — 9) Minden hétfőn és pénteken, délutáni 5-6 óra között H a m p e l Antal ur, a helybeli kereskedelmi tanoda tulajdonosa és igazgatója, a kereskedői számvitelről, kapcsolatban a fejszámvetéssel, fog német nyelven leczkéket adni. Tandíj nem fizetetik. — 10) Minden kedden, esütörtökön és szombaton esti 5-7 órákor Kronperger Antal ur a magyar nyelvet tanítandja díjmenten. — III. A nagy teremben: 11) Minden vasár- és ünnepnapokon délelőtti időben, mintegy három óra-hosszig a mesterlegények rajzolásra fognak oktatni; miről legközelebb bővebben.

Előadván a feljebbiekben az óra és tárgyrendet, a következőket ajánljuk az érdekletteknek: A mesterlegények számára vasár- és ünnepnaponként adni szokott leczkéink hasznosságáról már mondottunk némelyeket. Ismételt azokat nem tartjuk szükségessnek. Meg vagyunk győződve, miképen azon mesterlegények, kik az írás, olvasás, számvetés stb. tudását még eddig nélkülözik, valódi szerencsének, jótéménynök tekintendik az alkalmat, mellyel mostan közölt leczkerendünk nekik is megnyit. Örvedetes jelnök ugyan, ha minél kevesebben jellenének ez oktatásra meg, mivel okunk volna abból következtetni, hogy csak mentül kevesebbnek van arra szükség: azonban szomorú hiedelmünk az, hogy az iparos osztály fiatalságának eddigi elhanyagoltatása sok legényre nézve toszai szükségessé V i r n a u János urnak e' részbeli fáradoalmát.

V á l l a s Antal ur a vasár- és ünnepnap előadásokra nézve a következő rendszert követendi: Két évi cyculus lesz, mert előadásai tudományának elemeit, kivált két nyelven, egy év alatt elvégezni nem lehet. Két év azonban elég lesz. Az első évben a mechanikai részt emelendiki, a súlytalanokat pedig, kivált a kevésbbé fontos magsesség felőli szakaszt és a fénytant csak röviden emlitendi. A cyculus második évében ellenben a mechanikát fogván rövidebbre vonni, a súlytalanokat adandja nagyobb kiterjedésben: jelsül pedig az ipar mezején oly nagy szerepet játszó hő- és berzant tárgyalandja. E két évi cyculus által elérendi, hogy mindazok, kik csak egy évig hallgatják az előadásokat, tanulandnak valamit, mind pedig azok, kik második évben is hallgatóji lesznek, ugyanazon tanok ismétlésivel farsasztatni nem fognak.

A hétköznapi specialis előadások tárgyairól a legközelebbi évre, következőket választá: a) A hőtán né-melley közhasznubb alkalmazásait, a fűtés elméletét, a gőzmunkálatit 's a gőzgép leírását: a fűtésnél, mely a leghasznosabb tárgyak közé tartozk, azokra fog szorítokzni, mik rajzok által megértethetők. A fűtésnek egyik igen ügyelemre méltó módja levén a gőzfűtés: a gőz theoriját, melly nélkül az meg nem érthető, természetesen adnia kellend. De ezt adni azért is szükséges, mert többféle ipar-ágban, mint a pályinka-fűzésnél, ezukorgyártásnál, mosásnál stb. gőz alkalmaztatik. A gőzmunkálatinak előadására következőzendik a gőzgép leírása, nemcsak azért, mert e' gép egyik legáltalányosb elemi mozgató, melly gyárgépezetek, hajók 's kocsk hajítására alkalmaztatik ('s kívánatos, hogy minél több hazánkba ismérkedjék meg vele), hanem azért is, mert leírásába oly mechanikai elvek fejtegetését szöhetni be, millyenek péld. a mozgások átváltoztatása és szabályozása, az iramkerék stb., mik e' nélkül alig foghatóak tárgyhoz illő figyelemmel hallgatatni. A gőzgép leírása egyébiránt csak akkor fog adni, ha az iparegyesületnek sikerülend gőzgépmintára szert tenni. E tárgyak körülbelül 20 órai leczkefolyamot képezendnek. — b) Adandja tanár ur a physikai magasság-mérést súly- és hőmérővel, teendő mérnök számára. A mérnök is technikus 's azért illik javára is tennünk valamit. — A magasság-mérés nemcsak földirati és climatologiai tekintetből érdemel figyelmet, hanem azért is, mert az elővénye lehet a vaspályák szinfeletelének stb. Mintegy 10 óra alatt fog e' tárgy befejeztetni. c) Végül előadandja a galvanismust nagyobb terjedelemben. Ezen alapszik a galvanoplastica, az aranyozás, ezüstözés, a galvaniféle gépmozgató feltalálása (melly újabb időben annyimember foglalkodtat), az electricai telegraph stb. A galvanismus egyáltalában azon részben természetannak, melly a legszebb alkalmazásokat látatván előre, minden haladni kívánó iparosnak kedvenez-tanulványul ajánlható. E tárgy mintegy 20 órát igénylend. — A mester-inas-iskolára nézve azokra hivatkozunk ezuttal, mik felőle a H e l l a p 36. és 37ik számában mondattak. (Vége követk.)

A vízszabályozások ügyében. Mivel a szatmári szamoshátiak, kiváltképen pedig Beregben a tiszahátság, Zemplényben a rét- és bodrogközi lakosok, mintán a rohanó árvizek által élelmüktől, sőt barmaik tápláléktól is megfosztattak, 's végső inséggel fenyegettetnek, úgy látszik tekintetet és méltánylást igénylenek nemcsak a törvényhatóságoktól, hanem magától szinte a kormánytól is, 's minthogy a Tisza 's mellékéin levő vizek szabályozása eszközésére nm. Széchenyi István gr. ki is van királyi biztosképen küldve, legyen szabad nekünk is e' tárgy-

bani nézeteinket a t. cz. közönséggel tudatni, hiszen bármilly nagy gépbe egy maga helyén alkalmaztatott parányi szög is az egészre nézve hatással szokott lenni.

A' fenemlitett lakosok szerencsétlenségöket a szerfeletti árvizek okozzák, mellyek Tokajig Nagy-Szőlöstül Ugocsa megyébe, vagy azon helytől, hol a Tisza a mármarosí hegyek közül kiömlik, több felől több folyó által nagyobbittatnak, ilyen a Tisza balpartján a Batár, Túr, Kraszna, Szamos — jobb partján a Borsá — okszerűen gazdálkodva, ezeket volna szükség a Tiszától elvonni, sőt a Tisza áradását szabályozni; mi az által lenne eszközölhető, ha a mondott balparti folyók egy külön csatornába vétetnének, mellynek kezdete a Tiszának hegyekből kiömlésénél lehetne, hogy ott fogná fel a Mármarosból kitödulő árvizet; ezen csatorna az igaz tetemes költségbe kerülné, de ha felgondoljuk azon jótékony-ságot, mellyel véleményünk szerint Csongrádig, — hol ismét a sebes Köröst lehetne belé vezetni — az alföldi kánaára árasztana; ha felveszük, hogy a Mármarosban termett só és szálfá-szállításban mennyi hasznót hajtana, sőt a gőzhajózást is mennyire mozdítaná elé; ha elképzeljük, hogy Bihar, Békés, Csongrád megyék élelemszereit a sokszor éhséggel küzdő felső megyékbe mi könnyen föl lehetne szállítani, megszüntetvén ez által a Szamos és Tisza-töltés csináltatása, 's tán egy részben legalább szükségtelessé tétetvén a tiszai átvágások — lehetetlen létesítését nem ohajtani.

Ezen módon ha a tervben érdeklött folyamokat 's Tisza árvizet felfogó csatorna torkolatjánál, Királyháznál csak annyi mélységre ásatnék, hogy a víz áradáskor idejében jöne belé a Tiszából, ott pedig hol a többi folyam belé vétetnék, rendes mélységre és szélességre ásatván, Szathmár-Németihez 's Debreczenhez közel vitetnék Csongrádig, a most addig sok hosszas mértfnyi esavargással lefolyó 's ez által a hajózást akadályoztató Tisza utjának aligha egy nyolezard részére nem olvadna le, ugy hogy áradás idején harmadnap alatt Mármarosból Csongrádon lehetne a szószállító oláh — mennyi hasznót hajtana ez a kir. kincstárnak, mennyi tenger posvány, tó, moscsár száritathatának ki; de mi több az érintett megyékben vizáradás általszerencsétlenségbe esett lakosok többé semmi víztől nem retteghetvén, fáradságuknak, mellyet most az árviz elrabol, kedves gyümölcsét nyugalomban élvezhetnék. — Továbbá a Tisza jobb partján Várinál Tiszába ömlő és sokszor általa egy mérföldre feltolatni szokott Borszát, hacsak egy részben is a Verke medrébe kellene venni, kinyitattván a Szipa 's valamennyi apróbb patak torkolatjai is, hogy a víz kis mértékben folyván jótékony-ságot árasztana még a vidék barmaira is, mellyek most a megbűzhött víztől minden évben hullani szoktak. Többen.

Csongrád megyei közgyűlés. Szegvár sept. 15ken (nem rendes levelezőnkül.) Ki megvénk életét néhány év óta figyelemmel kísérte, ki országgyűlési utasításinkat, a' verifikációt melly először is megvénkben tette le jövendője alapkövét, ki legközelebb mult gyűlésünket — az onnan eredő csongrádi levelet még nem feledé — esodálkozni fog a rögtöni iszonyú változáson, melly mostani közgyűlésünket előbbi meggyőződésünkkel, előbbi végzéseinkkel homlokegyenest összeütközteti. Híjjaba! könnyen megrendíthető az épület, mellynek alapköveül változékony cortes használtatik! Az épület, mellynek emelésén a legkitünőbb buzgalommal évek óta működött az ellenzék — összedől; a' tény, melly mint elvitázhatalan igazság élt megvénk lelkében, ha nem czáfoltatott is meg, de az egyedül szükséges éltető argumentum a támogató tömeg hiányában megbukott; alkotványellenes lón a törekvés, mellynek tükrében hazánk boldogságát, jövőnk derűjét látta kevéssel ezelőtt a nemesség. Következetlenség következetlenségre — ez most lefolyt gyűlésünk typusza, mellynek éltünkbeli kitörölhetéseért közzönetet zavazandna a változékony-ságnul bélyegzett nemzeti jellem; annyira haladt e' gyűlés a' következetlenség ösvényén: hogy nemcsak mit a multkor ezeletlen ellenszözet nélkül közmegegyezéssel határozott; a' mai visszavonta, de mit egyesek legszebb szavakba burkolt hosszú szónoklatokban állítottanak tegnap — minek ellenkezöjét megrovást sőt hivataltöli felfüggesztést érdemlő hanyagságnak elismerének — ma, mert egy párt ellen népszerűtlenségre alkalmas fegyvernek látták, ugyanazt ugyanazok a nemesi jogokkal összeütközö, bátorságot —

személyt veszélyeztetö jogtalanságnak kiálták ki. E' rövid nyilatkozatot mielőtt a' gyűlés taglalásába bocsátkoznám, nem tagadhattam meg a' méltányosságától azért: hogy ki megvénk felett egy fájdalmas sohajt bocsátana, ismerje egyszersmind az okot, melly előtt annyi éves szabálynak meghajolni helyt engedni kellett

Előzvények, mellyekből a' közel változást gyanítani lehetett volna, nagyobb szerűek alig voltak — azonfelül az ügye igazságában bizton bizó ellenzék az igazság szavánál egyéb fegyvert ellenei ellenébe használni szükségtelessnek vélt — mit előzvénynek mondani lehetne, az B. A. h. t. titoknok megvénk tb. 's conservativeink főnökének Pestről a' közgy. előtti 2 héttel való megjelenése volt, minek igen valószínű ürügyeül azonban a' Szegváron ép akkor összeült 's a' Tiszaszabályozást tárgyaló társulat gyűlése használtatott. Mondatott, miként a' kath. papság parancsnál fogva a' gyűlésben tetteles részvétre szólítottatott fel. Izgatási hódítási csekélyebb hírek is szárnyaltak, mellyekre azonban az ellenzék mitsem ügyelt.

Igy érkezett a' gyűlésre kütözött határnap. A' teremben nagy számmal megjelenő papság, a' mindenünnen összejött segédlelkészek sokasága, az ellenzék körül tolongó cortes-csoport élénk figyelmet gerjesztének a' történéndökre — sőt a' számok összehasonlítása nem egészen alaptalan agályra is nyújtottak már okot; de ki más részről tanuja volt a' hatáskor, mellyet egy országosan tisztelt egyes, megvénknek 3 orsz. gyűlésen keresztül büszkesége, az ellenzék sajkájának több viharon keresztül jeles kormányzója, tiszta keblének bensőség-teli szónoklatával a' köznemességre gyakorolni szokott, ki tanuja volt azon tiszteletnek, azon bizodalomnak mellyel szép pályáján keresztül hozzá a' megye minden egyedei csatlakoztak, reményt elvesztenie lehetetlen volt annál is inkább, mivel szintazon ügy, melly mellett politikai élete első stadiumától fogva egész mostanig harczolt, más ok pedig, melly őt a' közbizodalomból kivetkezett; hátrálni kényszerítse, nem volt. Mintegy 9/10 kor jelent meg szünni nem akaró harsány éljenektől fogadtatva főispán-helyettes ő nagys. megnyitó beszédének elején köszönetét fejezve ki a' Rknek a' számos megjelenésért, melly a' közügyek iránti részvétnök tanuja, azután a' megye állapotáról jelentést teendő megemlité, miként e' társaságban fő alispán urhoz tett felszólítása nem egészen foganatosított. A' megye egészségi állapotáról, az árvák pénzei mikénti kezeltetéséről, a' községi birák számadásiról mindeddig jelentést nem kaphatott, mennyiben várnak e' tárgyak jelentésre, mennyiben nem — nem tudja — mit a' Rk. és RReknek elibe terjeszt, az igen szomorító. Megemlité, miként utaink a' kiáradt víz által megrongáltatván a' közlekedés szerföltt nehéz; sok helyen a' kitörö elem miatt azok kijavittatása maig is lehetetlen, de vannak utak, mellyek tökéletes helyreállittatása gyakran igen keves erővel teljesíthető volna. Megemlité, miként adóbeli tartozásunk roppant; hogy 30 ezer forintnyi hadi adóbul a' megye pénztárában csak háromszáz és néhány forint vagyon; előadá végre, miként megvénkben az erkölcsi állás mindinkább elfajul. A' börtönök részint elítélt részint itéletet váró rabokkal telvük, melly tárgyakra a' Rk. és Rdek figyelmét és böles tanácsát kikérte. Az éljenektől követett főispán-helyettes ur jelentésére, mivel személye is érintve volt, először is fő alispán ur válaszolt, elmondva: miként felszólítva levén főispánh. urtól a' megye állapotáról kimerítő tudósítás-adásra, a' szükséges rendelkezéseket azok beszerzésére azonnal megtevte, mindeddig azonban nemelley részben kívánata teljesítettlen maradván e' részben a' felszólításnak eleget ő sem tehet, a' beszereszetett tudósításokat pedig ő nagyságának általaladta. Mi főispán-helyettes ur szomorú rajzát illeti, ez nem épen oly szomorú. Az utakat illetőleg, hol idő és körülmények engedék, lépések tétettek, az adó körül emlékezik, miként tavaly ilyenkor a' tartozásból szinte nem levén több mint most fedezve, a' legközelebbi közgyűléskor alig 3 — 4000 forint hátramaradás volt. Az erkölcsi állást illetőleg tetemesb nagyobb rablások nem történnék, kisebb bűnösök pedig ezelőtt is voltak, most is vannak, ezután is lesznek, a' rabok legnagyobb száma már elítéltetett 's az itéletet várók legnagyobb része máshonnan várandó tudósítások miatt nem itéltethetik el.

Egy tb. az adó hátramaradására előhozott okot nem találta kielégítőnek, mivel állítása szerint épen most a' legalkalmasb idő, midőn a' paraszt vagy ter-

mékeiből vagy marhájából pénzt lát, mellyel adóját fedezheti; az utakra megjegyzé, miként azokat, melyeket árvíz mos, nem vélte főispánhelyettes ur, sőt a' lehetetlenséget ki is emelé, de azok körül is, melyek szabadon levén könnyen javíthatuk volna, semmi vagy igen csekély történt. Mire egy tiszt. úr főisp. helyettes urnak azon dicső tetteit, hogy Vásárhelyen lakása előtt az utat saját hámos négy lovával javíttatta, jegyzőkönyvbe iktattatni indítványozta, melly csekélységet azonban mosolyogva említvén meg ő nagysága, a' beiktatást mellőztetni kérte. Ezután felkelt országgyűlési volt követünk K. G. érdemileg karolván fel a' főispánhelyettesi jelentést, szomorúnak találta megyénk állását; azután a' jelentés taglalásába bocsátkozva, azt három főrésze osztá. 1ső Az utak; még ugymond a' közterhek viselése egy osztályra nehezül, és egy másik kiváltáságos osztály létezik, melly a' közterhek viselésére segídekereket nyújtani nem köteles, 's minden jogok gyakorlatában egyedül részeseül, addig valamint egyebet, ugy jó utakat várunk nem lehet. 2dik Az adó; ennek hátramaradása főokát az adómenyiség sokaságában vélte feltalálhatónak. A' lefolyt országgyűlésen a' Rk közt többben voltak 's azokkal is, kik az adót az országra soknak, a' terhet elvégezhetetlennek állíták — de a' többség máskép levén meggyőződve azt mostani menyiségében megajánlotta, most már, bár mik valának is a' körülmények, kérdenünk nem szabad; hanem az adót ugy, mint ajánlva van, behajtanunk. A' behajtásnál legnagyobb szigorot kell kifejteni azokra, kik adómenyiségüket kifizetni képesek levén azt hanyagsággal halasztották és szilárd meggyőződése, miként szegényeken felebaráti segély könyörülvén a' megyére kivetett menyiség letörlesztve leszen. Legnagyobb figyelmet érdemel a' 3ik. A' rabok növekedő száma; e' baj orvoslására leghathatóbb szert vélt rejleni a' népnevelésben, mellyet is mint legszükségesebb intézetet addig is, míg a' törvényhozás e' részben is rendelkezni nem fog, a' Rk figyelmébe ajánlotta. Megemlíte e' helyen a' kisdedovó intézetet, annak tömérdek hasznait elmondá, miként megyénkben a' földmivelő házatól eltávozni kényszerítve levén annyi veszélynek kitétt gyermekei azon intézetben számtalan rosztul óvatnak meg, mellynek csiráji a' kisded lelkébe elültetve, később iszonyú kinövéseket hajtanak. Hol a' népnevelés nem jó, ott minden intézkedés, miként épület, mellynek alapja nem szilárd, utóbb özszeomlik. Erre B. A. a' conservatívek főnöke emele szót. Különösnek találta 1ső alispán ur azon nyilatkozatát, miként ez előtt is loptak, most is loznak, ezután is loznak — ez őt megnyugtani nem képes, beszéde folytán gyakran csipkedte a' megye tisztviselőségét, mellyet minthogy egyesek hanyagságáról nem szólhat, nem hozhatván egyetlen ellen sem tény, egészben ostromolgatott, a' rabok szaporodása ellen megvallja a' gyógyszer a' népnevelésben, melly most ábránd! nem lelte, ő az ábrándok országából a' valóság országába tér, 's gyorsabb eszköz által kíván segíteni a' bajon, mint olly által, mellynek hatása igen meszsze van.

Az utaknál megemlíte — 's itt figyelmet kérek: „A' közteherviselés szükségességét, mellynek hasznát ma már tagadni nem lehet, és itt a' legszokatlanabb ajkáról, először e' teremben vallatott be egy igazság, mellyet főleg. B. urtól hallani az eddigiek után nem reméltünk. Részletességbe bocsátkozni nem akarván, mindenütt a' tisztviselőség csekély figyelmességét emelte ki, megemlíte az utat Szegedről Szegvárig, mellynek több helyein szerinte szerencsésnek vélje magát a' halandó, ha baj nélkül odább haladt — holott 20, felügyelet alatt munkálkodó egyed egy nap alatt tökéletesen helyreállíthatná.

K. G. B. A. nak közteherviselés körüli nyilatkozatáért köszönetet szavaz, ámbár voltak idők, midőn épen az ellenkezőt vala kényszerítve előbbi szónoktul hallani. Azon hogy a' népnevelést ábrándnak nevezi, igen csodálkozik, van ugyan szónokban egy kis poesis 's ugy gondolja, minden emberben, de hogy a' népnevelés ábránd, poesis legyen, ezt magának megfajteni nem tudja, 's hatályosan emelé fel szavát a' népnevelés körül, mellyen a' status boldogsága, jövője alapul, minek következtvénye egy rég kinevezett választvány megújítása lön, melly az uradalmi képviselők 's helybeli lelkészekkel együtt a' nevelés körüleg tervet dolgozzon ki, azt a' t. megyének előterjesztendő.

B. A. szavait igazolandó állítá, miként ő a' köz-

teherviselésnek elvben soha sem volt ellensége, (kérem a' t. közönséget méltóztassék mult országgyűlésre utasítást adó gyűlést elolvasni) hanem ellensége volt a' modernak, mellyen az tervezeték, ő ugymond örömet abban, hogy fizethessen nem lát, de fizetni akar, ha pénztől, mellyet bead, számadást kap, mire ugyan K. G. urtól felhozott hazánk nyolcz milli nem nemes lakosa, kik adójokat a' nélkül hogy annak meghatározásában részt vennének, minden számadás nélkül megfizetni tartoznak. A' népnevelés körül tett észrevételét roszszul értelmezé, folytatá szónok, mert ő azon szent ügyet ábrándnak soha sem nevezé, hanem ábrándnak poesisnak nevezé a' reményt mostani körülményink közt, mostani bajunkat a' népnevelés által orvosolhatni; mindenesetre népnevelés a' leghathatóbb, de késő szer, melly bajunkat gyökeresen kiirtja, de ez csak a' késő jövőre hatván, mai bajunkat nem orvosolhatja, a' már meglevő népet celszerű intézkedések és törvények által kell nevelnünk. Színtezzen szónok előbbi beszédére, mellyben a' tisztviselőséget megrovólag emlité, felhívta érte magát főbíró B. S. ur felhíva az egész megye közönségét, miként nem kellőleg ellátott levelekkel kísértette ő be mindenkor rajjait, miként volt é eset, mellyben őt 's többi tisztviselő társait hanyagsággal vádolni ok adatott volna, ennél fogva B. A. ur azon állítását, mintha e' baj főoka a' megyei tisztviselőségben volna, igaztalannak állítja 's a' Kkátés Rket kéri, hogy a' tisztviselőségnek tervezett megrovatását jegyzőkönyvbe iktatni ne méltóztatának, minthogy megyénk szomorú állapotának nem a' tisztviselőség, hanem elháríthatlan akadályok az oka, épen az, hogy megyénkben a' rabok száma növekszik, mutatja a' tisztviselők szorgalmát. Erre a' felhívott főispánhelyettes ur részéről válaszlatot, miként megrovást jegyzőkönyvbe iktatni szándokunk sem volt, hanem csak figyelmeztetést, hogy hasonló bajokat a' tisztviselőség elhárítani iparkodjék, mire midőn főbíró ur közbe néhány észrevételt tén egy zajos jelenetnek valánk tanujnyanis főisp. hel. ur keményebb hangon akkor, midőn ő beszél, a' közbeszólást mellőztetni kérte, és Sz. L. urad. ügyész megtámadva főbíró urat keményen rákiáltott, hogy akkor, midőn szól, a' hely méltóságával megegyezőleg álljon fel, 's főisp. helyettes urat felhíva hogy nevezett thírót rendre utasítsa; mire az egész urad. tiszttség, a' papság 's cortések kiálták rendre! rendre! mi azonban, miután főbíró ur nyilatkozott hogy akkor, midőn személye forog kérdésben, néhány észrevételt főispánhelyettes ur megengedhet, elmaradt. Azután még T. B. szb. ur szolt e' tárgyban többi közt megemlítvén, miként több száz ház most is víz alatt van, hogyan kívánhatják a' t. Rdek hogy azon szegény lakosok, kik tulajdon káraikat is pótolni képtelenek, közmunkákra hajtassanak? hogyan kívánhatják a' t. Rdek, mintán tudják hogy az alkalmatlan eszölések miatt a' jobbágy termése a' helyszínén elromlott, hogy azon néhány napot, mellyet saját termékei behordására fordíthatna, tőle a' közmunkákra elraboljuk, hogy a' szegény minden oldalról sújtott parasztnak egyetlen birtokát, ágyát, mellyen magány- és a' közmunkáktól fardó tagjait megnyugtassa, elragadjuk, emberiség volna e' ez? nem helyeselhetem t. Rk még a' jegyzőkönyvbe tenni szándékolt figyelmeztetést sem, mellyből az tűnnék ki, hogy az 1845. évi tisztviselőség hanyag levén, azt kötelessége teljesítésére figyelmeztetni kellett, azonban hasztalanul bizonyíttatván be a' tisztviselők pontossága, a' figyelmeztetés jegyzőkönyvbe jött. Szólt e' tárgy körül helyesen P. alügyész, szóltak az egybegyűlt papság majd minden egyedei, de szónoklatuk vizsgálva levén B. Anának a' határozat a' rabok körüli eljárásra is Klauz. indítványa nyomán hozatott, minden sokasága mellett is az ellenpártnak, hogy t. i. a' tisztviselő kellő kíséreléssel küldje megye börtönébe rajját, a' pillanatban az alispáni hivatalt a' beküldésről tudósítandó 's hetenkint a' vizsgálat sikeréről, a' rab állapotáról az alispán t értesítendő. (Vége köv.)

Zemplény megyei közgyűlés folytatása.

3) Megyénkben annyira híres és sok egyesnek nyitva állt Kászenbaum Márton tömege állapotjáról ismét sokat vitáztak 's csak az vala szép, hogy a' bukkott gondnok R. F. elzáratását ugyancsak sürgették. míg azt senki sem tudta: vajjon letette e' számadását a' gondnok vagy nem? egyik hiteles személy azt állítá, hogy végsőleg számot adott, 's csupán a' számvévozkéki nehézségekre nem felelt még, saját maga által többször tűzött záros idők alatt, másik még

hitelesebben azt erősíté, hogy nincs végszámadás. Végtere is ez uttal olly bizonytalanságban kelle a' nagy pontosság mellett maradni a' figyelmezőnek, hogy R. F. számolt is nem is. Annyi bizonyos, hogy tisztatlanul forgolódott 's olly kötelezőket rakott számadásai támogatásukra, mellyek már az adós kezében levő tértvények által régen megsemmisítettek, a' jöltevő Kászenbaum hagyományosítól nyugtatványokat szedett, mintha járandóságait kikaparták volna, hogy ezekkel kiadása menyiségét szaporíthassa, azonban ellennyugtatókkal jönek elő a' szegény megcsalóttak, miként egy fillért sem kaptak ama beszámolt nyugtatványokra. Van különösen egy D. J. nevű uriember, kinek hat ezer pengő forintos köteleztvénye játszott a' tömeg számadásában activ szerepet, midőn most néhány év multával egy olly tértvényvel áll elő a' gondnoktól, miszerint ő azon hat ezer pengőre csak három ezer v. f. tot vett fel, mások adósságbeli tőkéjök lefaragására lerovasokat tettek, azért elég gondatlanok voltak e' gősz eredeti tartozásuk köteleztvényét minden ráadás nélkül, és így az eredeti adósság előadásával számadásba vezetvén. És most midőn a' gondnok megbukik, 's javai a' bukás egészét nem főlőzik, következőleg arról van szó; hogy a' csonkított tömeg miként pótolassék helyre, most mondom csak D. J. a' vigyázatlan 's illetőleg társ a' tömeg megherélésében, a' többi pedig kik nem is idegen megyebeliek mint D. J., hanem itt helyben láthatók, sőt megvizsgálhatták a' számadást, időnkint más rovatba kívánának magukat soroztatni, bizony bizony pedig menten isten, hogy bűnös czimboraságban — de vétkes gondatlanságban ugyan egyek D. J. a' 's részrehajlás nélküli mélt. elnök szilárd férfiasága, törvényszerű kifejtése mellett csakugyan együvé sorozattak D. J. a' 's meg fognak pereltetni a' megye ügyésze fölperessége alatt, tisztítózzanak ott a' mint lehet. Ugyancsak az erős kormányzatnak köszönheti ezen árva tömeg, hogy a' görbe utakon járt gondnok azonnali elfogatás mellett bezárattott, és hijaban esdeklött gyászba borult lyánya váltásául igérve önmagát a' szabadulásért, R. F. zárva marad 's így védelmezendi magát. Még más baj is jelentkezett a' szegény tömeg rovasára, bizonyos jó darab rétet ki akartak kanyarítani R. F. elfoglalt javaiából, mintha ő abban csak bérnök lett volna, 's e' rétet fölötti jelentésben két hiteles bizonyítvány ugyancsak ellenkezőt tanúsított, hijába alszolgabíró urnak volt igaz a' főbíró ur felett. No de azért nem szegényen az! A' réte elfoglaló ellen visszahelyeztetés rendeltetett. Ime csak eddig is mily aldateli siker a' pártok és érdekek fölött álló elnökségtől. Ezen, hajdan több száz ezernyi alapítvány eddig csak tisztázott, több adós levél kiröppent belőle, a' gondnok is ugyan rajta hagyta keze szennyét, 's azért alig zárattott el, 's ha független szilárd elnökség nincs, a' szánakozó emberbarátok abszolutilist adnak a' szerencsétlen bukottak! És még is nem tetszik nekünk ezen különös kormányzat, nem mert a' boldog rendtelenség és most így majd amíg atyáskodás kissé számüzve van vagy sántikál. Vannak ugyan kevesen, kik szeretik a' jórendet, de mégis feltékenyek, nehogy irányunkban 's ellenünk is megtartatván, melletünk a' kormány irányában felre téssék, ettől tarthatni az igaz, mert ugy tapasztaltuk eddig, hogy még magunk közötti tárgyakról volt szó, ott a' kormánynevezte elnökség ugyancsak férfiasan viselte magát, de a' mint a' tárgy kissé vagy őt, vagy megbízóit bármily messziről érdekelte, esesett kedvünk minden nyilatkozástól, 's ügyekezettől, és az addig legkedvesb elnök gyűlöletes zsarnokként nézett. Ez igaz tagadhatlan, de ugyanazonosítani kell a' kormány érdekét, a' nemzetével, nem pedig széttegni azt, mert mi saját külön érdeket csakugyan nem képviselhetünk, ninesenek hozzá embereink, nines erők. Ez az én vallástétele mint magyar polgár 's vegyék ezt választólem azok, kik csekélységetem eddig ellenzéki szelleműnek, mostan pedig kormányhoz szítónak tartották 's tartják. Mint levelező sem ellenzéki sem kormányparti nem vagyok, mert közlésimert bizony személyvalogatás nélkül igazán adom elő, mint egyed, szerfőlött meguntam a' megyei ferde kormányzatot 's ha valamí jó és sikeres jó benne közben, szivesen szeretem, 's bármily szépen hangzónak találjam is, hogy a' magyart csak ön választotta bíró 's ön befolyásával alkotott törvény szerint ítélje, büntesse és kényszerítse, nem láthatom annak kellő sikerét az élet mezején, hol tényeket, gyümölcsöket 's következtéseket keresek. Ugyan azért én

szivesen ud
's dolgaink j
Hogy több
talanságát t
szerint a' jó
tettünk e' v
lám a' bereg
ideje alatt u
vén a' mag
menté a' me
ják a' méltá
élvezik is a
csak az idén
annyi kárt,
zeinket kor
vény magáb
végrehajtó
kot. Mi ezt t
haragudjunk
nobis igen s
zuk és hürde
sem teszünk
kivánczozna
nyak alól né
Aug. 2
helyettes ő
székeken fe
pénztárak k
együtt meg
vévozkéki
's mindenü
tottságot fej
lomra, rend
rancsával a'
hivatalos el
tetésüket, a'
sokat megro
az előtt nyu
Törvényszé
tani az az el
a' maguké,
küttöt, szol
kapni, mint
névsor meg
ifju urak éro
től fog mér
mányzó ő m
berí erőt fel
ra tolokodá
nehéz itten
magukat so
gyar tűz, s
sokáig győ
és a' mi sol
kormányzó
gát csak eg
a' kezdet r
könnyű azt
gyünk igaz
szolgáinkt
őket, és ha
tatjuk, való
lés, mellyek
— igen els
telességük
azt fizetés
a' felelet, h
kell szolgál
megzafoly
hatni legdi
nobiliter fi
tatja. Tudj
den idejét
kivántatik
kettejük 3
vájunk ho
gazdaságá
im ilyen s
löt, valóba
Mig a
az igazság
tember els
letek, 's m
előtti sürü
tán gyász
pompásan
lyoztatni r
ítteni meg
mert kormá

szívesen üdvözlöm a nem magunk közüli elnökséget, 's dolgaink jelen állásában szükségesnek is tartom. Hogy többet mellőzzek csupán a vizek szabálytalanságát említem, nem hozott meg tetszésünk szerint a jó törvény még 1836ban (XXXVI. cz.) 's tettünk é valamit magasztos önkormányzásunkkal? lám a beregmezei kormányzó kineveztetése kevés ideje alatt már fogantatba tevén a törvényt, 's elővévén a magyarnak igen szükséges kényszert, megmenté a megyét töltésezéssel jó részben, 's most áldják a méltányosak a szilárd elnökséget 's ezennel élvezik is annak mondhatlan jó gyümölcsét, míg mi csak az idén is, de 1836tól bizonyosan szenvedtünk annyi kárt, mellynek értékével rendetlen folyásu vizeinket korlátozhattuk volna. Igy uraim így, a törvény magában, bárki irta legyen is, nem teremtsük, végrehajtó kell ahoz, 's ugy hozand áldást vagy átkot. Mi ezt nem tettük, 's ha más teszi helyettünk, ne haragudjunk. A nemzetiség is, és nihil de nobis sine nobis igen szép, nagyon derék, de ha mi csak kiáltozunk és hirdgetjük azt, 's ha neque nobis, nec nostris sem teszünk semmit, biz akkor veszni kell, 's ha ki kívánkoznak az illy semmi meleg nem adó szárnyak alól némellyek, nincs mit esodalni.

Aug. 21én beállott a törvényfolyam, 's főispán helyettes ő miga elnökle polgári és fenyítő törvény-székeken felváltva, majd véletlen időben előkérte a pénztárak kulesait, magához vett választvánnyal együtt megvizsgálta a pénztárakat, részt vett számvéviszéki 's gazdálkodási választványok ülésében 's mindenütt ritka jártasságot, ügyességet 's avatottságot fejtett ki. Egyszersmind szokatlan szorgalomra, rendre és pontosságra serkenté példája és parancsával a tisztí és táblabírói kart, megvizsgálta a hivatalos eljárások hogyan és mennyiben teljesítetűket, az elmaradásokat 's kevésbbé szorgalmakat megróttá, és vala forrongás, izgas mozgás az az előtt nyugalmas és saját ösztönű hivatalos téren. Törvényszéki tb. uraknak is pontosan meg kellett tartani az azelőtt maguk által igazgatott órákat, és nem a maguké, hanem a kormányzóé járása szerint. Esküdtöt, szolgabíróit, tisztí ügyészt sem vala olly nehéz kapni, mint hajdan, mert kimondatott, miképen a névsor megfog czifrázatni huzásokkal. Becsületbeli ifju urak érdemök nem a névtől, hanem a szolgálatól fog méretni. Szóval úgy látszik, hogy ha kormányzó ő miga sokáig győzendé, valóban egyes emberi erőt felülmúló, sok ágazatu eljárást, a hivatalokra tolakodás nagyon megirritkand, mert mondhatom, nehéz itten most a concurrentia. Vigasztalják ugyan magukat sokan, miként nem sokáig lesz ez így, magyar tűz, szalmatűz, magyar nagy ur, nem szokta sokáig győzni a munkát. Ez többször igaz mint nem, és a mi sok csakugyan sok, mert mondhatni, hogy kormányzó ur három hét alatt aligha kipihente magát csak egyszer is, azonban az is igaz, hogy csak a kezdet nehéz, mihelyest a rend folyásba indul, könnyű aztán azt figyelemmel kísérni, csak hogy legyünk igazságosak, azaz, úgy és annyit kívánjunk szolgáinktól, a hogyan és a mennyi részben fizetjük őket, és ha az igazságot tisztviselőinkre alkalmaztatjuk, valóban a nagy szigorúság és a sok követelés, mellyekkel irántuk felülről és alólról viseltetnek — igen elszégyenlhetnék magukat, mert tetemes kötelességükhöz képest olly silányul fizetettek, hogy azt fizetésnek nevezni is gúny. Ámde az lehetne erre a felelet, hogy nem fizetésért, hanem ex nobili officio kell szolgálni, igen helyes, csak hogy felülről van ez megezőfolva, mert a kormányzó legszebb sőt mondhatni legdicsebb hivatalok ugyancsak notabiliter és nobiliter fizetettek, míg alantabb ennek alig van látatja. Tudjuk, hogy ha egy szolgabíró és eskütt minden idejét 's erejét hivatalának szenteli, még is megkivántatik az, sőt úgy is alig tehet elegend, ismerjük kettejük 300 forint fizetését is, vajjon mi lélekkel kívánjuk hogy ezért két ilyen ember elhagyja saját gazdaságát? Azért hogy officium non fallit? Jaj uraim ilyen sportulákra szorítani mintegy a tisztviselőt, valóban furcsa gazdálkodás!

Miga a törvényfolyam ideje alatt ugyancsak folyt az igazság 's kiki sarkára állítottatott, azalatt a szeptember első napi szokott bála is tétettek a készülétek, 's mind a mellett is, hogy ez esztendei és ez előtti sűrű és súlyos csapások leverő érzetében méltán gyászt ölthetnének magunkra, ritka fényesen és pompásan jelentek meg az idő által magukat szabályoztatni nem engedő bálosak, némellyek pedig az itteni megjelenést is kötelességül tekintve jöttek el, mert kormányzó ő miga a szenvedő emberiség iránt

hő érzellemmel viseltető grófnőjével együtt itt is példányképen tünt fel, nem balványozást özőnlő fényben és pompában, hanem a ezél elővitelében, melly a megyei kórház alaptökéjének nevelése. Nemes ezél! és szívemelő, kár hogy mind ez ideig is csak ballal lehet hozzá részvényeseket keríteni! — Ezek után 4) sept. 4ik, 5ik és 6kán ismét közgyűlés tartott főispánhelyettes ő miga elnöksége alatt, a hol is legelsőben L. G. ur olly indítványt tön, hogy ámbár főkormányzó ur ez idő alatti eljárását méltányolja 's nagyra becsüli, de még is a megyei kormányzat érdekében kénytelen ovást tenni a részben, hogy a főkormányzó ne valóságos beavatkozási és mintegy létesítési uton folya be törvényszéki elnökösködések 's más választványi előlüléseknél, hanem csak felügyelőileg. Az indítvány hosszas fejtegetés után nem fogadtatott el, mert a nagy többség annyira le volt kötelezve kormányzó ő miga ez uttali eljárásáért, hogy azt nem korlátozni, de minden áron elősegíteni látta üdvösnök 's köszönet mondatott ő miganak; virágos és hízogó kérelem intézetett hozzá erőlyes föllépésének ekénti folytatása tekintetében. Ez indítvány tárgyalása közben felhiva érzé magát az indítványzó ur, némellyeknek kinyilatkoztatni, miként tőlük pártoltatását indítványának nem is várta 's jövődöben sem várja, mert helyzetük vágyaik és kinezései nem egyezők az övéivel. 'S bármint álljunk is elő a meggyőződéssel és szabad véleményközléssel, ne tagadjuk minden esetre, hogy helyzetünk, érdekünk és kinezésünk igen igen szabályozza a meggyőződést 's véleményközlést. Legalább a gyanúsító világ úgy ki tudja szemelni a meggyőződés, 's érdek embereit, hogy aligha téveszt csak egyben is. 5) A katonai erő alkalmazása tárgyában egy választvány levén kinevezve, annak javaslatos jelentése kevés módosítással helybenhagyatott, 's elhatározatott: hogy valamint a megyei tisztviselők le a szolgabíróig, úgy a főkormányzó is mindenkor felelős a katonaság alkalmazásáért, 's a tisztviselő bünvádi kereset alá ejti magát hibás rendleteért, a kormányzónak pedig elmozdittatása kéretek. Továbbá a katonaság csak olvág alkalmaztasdék 's általában annak jelenlétében keletkezendő határozat és folytatandó tisztujítás semmi törvényes erősséggel ne birjon. — 6) Másod alispán ur a száraz vámok megszüntetése tárgyában egész szigorúsággal eljárva, arról jelentését olly kérelemmel adta be, hogy mivel többnyire mindenütt ellenszegülésre talált, rendelne a megye hatalomkár. Sokan az érdekllett felek részről a törvényt másánt értelmezvén, 's oda magyarázván, hogy az alispán törvényes megperlés 's elítélés nélkül a vámkat meg nem szüntetheti; alig kapott az igazság és részrehajlatlanság indulatjával megáldott alispán ur hatalomkár. — 7) A gazdálkodási és adóvetési választvány jelentései is ezuttal köz határozatilag az előkelő tárgyak közé soroztatnak, mellyekre eddig kevés gond fordítatott, pedig sokkal jobb a szegény adózó népnek néhány forintot meggazdálkodni, mint ollyanokkal vesztetni az időt, mellyek mit sem hajtanak a kamrába. Az idei adó 13 ezer forinttal kevesebb a tavalyinál, 's hogy még is egy rovásra 20 krral esik több mint tavaly, az a rovások kevesedtének, ez ismét a nagy árvinnek tulajdonítható. A következő szükségek egyenkint elsoroztatnak, 's a mennyire lehetett közgyűlésileg összéb szorítatának, nagyon szembetűnt az előfogatok 's az egyvelges költség rovata; 's mintán minden szükség néven nevezve van, csodálkoztak némellyek, hogyan kell még is egyvelgesre 3700 ftot kivetni? A hidak és utak rovata is megkurtítatott, mert most fizettetvén ki néhány ezer forint az ideiglenes hidak és átjárásokért, nagyon megyei gazdálkodás volna azok anyagit egy fillérmegtérülés nélkül félre hányni, 's a munkabért is elvesztetni, holott azokon egy két évig így is eljárhatni. A hidak és az átjárások feletti gondoskodás oda is terjeszkedett, miként megyei határozat ellenére a fenyítő törvényszék, egy magányos uraság hidajához, őt öt réz garasért rabokat ajándékozott, midőn a napszám 15—16 garas volt. Ámde nagy complimenttel a határozatnak úgy mentetett ki a törvényszék, hogy erre neki joga van, és hogy a határozat úgy szól, miként közhasználatu utak 's egyebek munkájához alkalmazhatni rabokat, a kérdések hid pedig közhasználatu — csak hogy nem a közönség szedi a vámot! — Jelen ügyeseknél némelly urak igen igen felpaprikázva lőnek, 's holmi kamaschli meg betyár t. i. emlegetés nagyon illően elmaradhatlak volna. Szabadelvű oldalunk nagyon gyérül, és

fogyatkozik hajdani hírében, a rettentő torz-hunyorítások, keresve keresett bakkancsos vittzezesek, legunyolások 's ha mind ez nem használ lekáromlások miatt. Mentsen isten, hogy ezt az egész oldalra érteném, de hogy egyes eféle bánás az egészre hat, az igaz. Parányiságotól igen távol a leczkértetés nem is illető szakom, de kérti soha meg nem szünöm 's kérelmem csak az, hogy a szabadelvűség tettek-ből tündököljék, 's a modor is legyen olly mévelt, mint a minőnek tartja magát valaki, 's tartatik is soktól. Szabadelvűségünk kis seregében van egy férfu, de szellemben és indulatban ifju, kit szónoklani gyönyör élvezettel hallgat még nyilt ellene is, kitől, ha akarnók is, meg nem tagadhatni a mély olvasottságot, széles ismertetet és nagy tudományt; azonban mihelyest bár ez vagy amaz nem sül úgy el mint ő akarná, szenvedhetlen ostor és tulságos fékezhetlenség telik ki belőle. És ez fájdalom a közügynek, kár magának, veszteség soknak! Polyt.

Budapesti napló. (Oct. 2kán) A rákosi táborzó ezredek eloszlottak; helyettük Bachus készült táborútni a budai hegyeken; de mondják, kik látták, hogy midőn e' czélra az illető helyet szemlélgette, olly savanyú képet csinált, miszerint lehetetlen azon táj valamennyi nedvének el nem savanyodni. Különös sajátága pedig a budapesti népnek, hogy a mondákat igen igen hiszi; ezért az idén még a tokaji bor is ezetté válik ajkain. — Báty Károly, Keeskenémeten ref. népiskolai oktató, nádor ő fősége 50 éves ünnepeinek alkalmára egy „Mulatva oktató” könyvecskét adott ki, azon nemes szándékkal (mint szerző hozzánk küldött sorából olvassuk) hogy a munkácskát használandó növendékeknek ne csupán értelemök, hanem szívök is fejtessek, 's nemesíttesek; egyszersmind a zsenge elmék már jókor a fősőbbség iránti tisztelet 's engedelmeskedés, mint szinte a fges uralkodó ház iránti hűségre szoktattassanak. Kapható a könyv Pesten Irvanis utódai könyvkereskedésükben 10 p. krért. — Azon szerencsétlen férfu, kiről mult számunkban említettük, hogy egyetlen rugásért, mellyel a lábát megkapó ebet illetté, kbellázító vadság dühével támadtatott meg a kutya gazdájától, — többrendű bizonyítvánnyal — mind köztiszteltben álló, 's az eseményre megjelent férfak részéről — ellátva vádat emelend az illető törvényszék előtt, ember-telen vadságu megtámadója ellen; mi már azon oknál fogva is jó sikert remélünk lépteinek, mivel a garázdálkodott fél közhivatalnok, 's így embertelen magaviselete által nemesak egyszerűen büntettet követett el, hanem egyszersmind elég vakmerő volt — megfélejtkeve állásáról 's a tiszteletről, mellyel hivatalának tartozik — köztisztviselői helyzetét beszenyenezni. Nem kell felednünk azt is, mihézképest jól rendezett népes városokban már magában büntetésre méltó gondatlanság, népcsoportozási közhe-lyekre szájkosár nélkül ebet vinni; mennyivel inkább az pedig, ha ezen hiba egy sokkal nagyobb, t. i. vérengzésig vitt verekedéssel halmoztatik. — Eszmélánczolatol, lehetlen a jobb emberi érzetnek fel nem háborodni, midőn a napi eseményeket jobbara a féle kutyaháborúkból állani tapasztalja; mennyire feledkezik meg embertársáról az, ki ama kedves kutyákuak minden fölött sérthetlenséget tulajdonít. Másik tény mit elmondani akarunk ez: A király-utezában gyakran megfordult egy orvos növendék olly háznál, hol a ténsaszszony szenvedélyes kutyakedvelő; az említettük egyed olly szerencsétlen volt, egy nyafogó kutyát kissé szigorúbban viszszaütasítani; minek következtében mult vasárnap fényes délben az aszszonyaság őt saját emberei által megragadtatva, 's lakába hurczoltatva, legtermészetesb védszerceit, 's kezeket összeköttevén, addig verette míg — ugyszólván — szuszoghatott; e tény a megbántott egyed ügyfelei közt olly ingerültséget okozott, hogy ezek csoportosan összeccsüdlvén a tett helyén szándékoztak bosszút állni; azonban az előljáró 's a városi kapitány közbejöttével, a közösen-háborítást, 's a botrány szomorúbb kifejlését megakadályozá. Mivel pedig nem Chinában élünk bizton reméljük, hogy civilizációnk szerint egy emberélet becsé számtalan nyalánk állaté fölött áll; 's szigoruan gondoskodva leend hason bántalmak megelőzéséről. — A b. p. hirharang szerint bizonyos emberek, kik magukat e' honban önvallomásokként vendégekül tekintik, a Leopoldvárosban olly magyart páholtak el, ki őket egész illedelemmel figyelmezteté, miszerint a magyar nemzetiséget közhelyen káromolni, 's gúnytárgyává tenni, mint ő, kissé illetlen. Pesten egyetlen ház van, ugyszólván Magyarország példányképe, mellyben a legkülönbözőbb elemek igen barátságos szomszédaságba jutottak; — 's ez a Horvátház a hatvani utezában: ebben van, nemzeti kör, tanár, ügyvéd, harangozó, mesterember, iparúzó, kereskedő, nyomda, szerk. hivatal — 's e' tekintetben a központosító P. H. mellé, még B. P. Hiraló és a német P. Z., is sz. Mihály napján összsetelepettek. — A minapi fényes ünnepély alkalmával a hengermalom mellett egy mozsár-álgyu szétduzzanván, kétfontnyi darabja a vele foglalkozó egyed koponyáját darabra zúzta, úgy hogy a szerencsétlen azonnal szörnyet halt. A vaspályafői világitvány magasságáról is egy ember esett le, 's igen megsérült. Ugyanakkor bizonyos csúfalan gyerkőczök ablakok tördelésével mulattak, — e' tréfájak a' — dicséretesen — komoly rendőröknek nem tetszett, 's őket olly helyre vezették, hol azt szokás megmutatni hogy: minden ünnepnek hűjje van. — Az épülendő lánchid köz-elében eső szarka-utca, az illető hatóság jóváhagyásából — mint mondatik — női felszólalás következtében Zrinnyi nevet nyert. — Fialtság az élet tavasz, hol a nemzet jövőjének reményei zöldellenek; a milly fájdalommal

esik öt botlások 's ferde irányokba vezetve látnunk, ép oly úszinte öröm fogja el keblünket, midőn tapasztaljuk, miszerint erkölcsi becsérzet, tulságoktól ment fölvilágosultság, 's politikai érettségre vezető józan gondolkodás nem szüntek meg sajátságaihoz tartozni. Legközelebb száznál több fáklyavívó magyar ifju tisztel meg Szemere Bertalan Borsodmegye volt orsz. gyűlési követét; midőn a' szőlán vénekes sereg egyik szűkebb utcában nm. Széchenyi István gr. ur hintájára ismér — 's meggyőződve, hogy a' szertelve tisztelt nagy hazafi benne ül — harsány éljenzés és magasra emelt fáklyákkal tanusítá ő nméltósága iránti tiszteletét. A' nemes gróf szívesen fogadva a' nem készült, 's ép azért igazán szívből fakadt tisztelet-nyilvánítást, hintójából kihajolva üdvözlé a' vidámon tovább vonuló flatalságot.

La Plata Statusok. Buenos-Ayresből jul. Sig terjedő tudósítások szerint több angol kereskedőhájonak megtiltatott az ottani kikötőkbe szállhatás; Cesarea ilyen hajók egyike visszatérvén Angliába magával azon fontos hírt hozá, hogy az angol és francia képviselők által Rosas elnök irányában megkezdett alkudozások jun. 20kán félbenzakadtak, mert az elnök a' képviselők által elibe terjesztett föltételeket elfogadni vonakodott. Ennek következtében az angol- és francia képviselők egyértelműleg olly ultimatumot nyújtottak át az elnöknek, mellyben rövidleg kívánják: hogy a' háboru Buenos-ayres és Montevideo között megszűnjék. Ezen kívánatmegadás kierogetésére azonnal egy osztály angol és francia matröz szállott hajóra, melly azon esetre, ha Rosas tovább is vonakodik Garzia erősítvényt, melly P a r a n a és U r u g u a y folyamok torokolatát védi, megszállandja 's ekép Buenos-Ayres és a' többi tartomány közt minden közlekedést megszakít. Ezen rendszabálynak legotti foganatosítása az elnököt bizonyosan engedékenységre birandotta, mivel azonban az angol követ a' francziának ellenére a' végrehajtást felfüggeszté addig, míg kormányától ez iránti teljes felhatalmazást nyerend — az elnök és pártja nemcsak engedékenyebb nem lett, sőt némelly rossz akaratuak olly bántalommal illeték az angol befolyást, mit ez aligha megtorlás nélkül hagyand; az ügyek ezen bonyodalmi közt t. i. bizonyos Kidd nevű 9 tagból álló angol család, melly nem messze a' várostól lakott; éjszaka megrohantott, 's hallatlan kegyetlenséggel elsőbb a' jujgató gyermekek szülőik szemök láttára, utánok pedig ezek 's a' hátralevő személyzet gyilkoltatott meg. Ezt csak azon gyilkolási rendszer előzvényeinek tartják, melly egy idő óta megszűnt, de melly ezen túl nem a' pártfelek, hanem az angol és francia családok ellen fog irányoztatni.

Az ujjorki Herald a' Mexicóval leendő háborúról említi, mikép Veracruzból sőt Mexico fővárosból is érkeztek levelek, mellyek a' háborut bizonyosnak hirdetik; így: Mexico katonasága parancsot kapott Texas határai felé nyomulni 's Rio Grande mellett állásba helyezkedni. Némellyek állítják, hogy a' már általunk is említett 15 millió dollár kölcsönt a' congressus megajánlá 's ha ezen őszszeg Mexicóban őszsze szerezhető nem lenne, mi bizonyos — akkor Angliában vétetik az fel. Egy mexicói levél írja, hogy Bustamente a' tábor főparancsnokának kiáltott ki; Felisola táborőrnagygyá, Arista a' lovasság vezérévé, Parades a' gyalogság parancsnokává nevezettek, 's hogy mintegy 25 — 30 ezer ember csatákeszen áll Texas ellen. Ezen hírek az unio fő embereinél kevés hitlere találnak, 's méltán kétkednek vajjon lehetséges é Mexicónak hadat viselni? A' Was-

hingtoni kormány e' tekintetben mivel sem tud bizonyosabbat, mint a' közönség; majd hiszi: hogy Mexico elég vakmerő lesz hadat indítani; majd kételkedik illyesminek lehetőségén; mind két esetre azonban az egyesület elnöke és miniszterei a' katonaságot mind szárazon, mind vizen teljesen elkészíték 's jelenleg 4000 fegyver áll Taylor tábornok vezérlete alatt Texasban. Uj Orleansban nagy készülétek tételnek, Gaines tábornok a' katonaság felállításával foglalkozik; e' felett minden délnyugoti tartománykormányzóknak meghagyatott: szükség esetén a' katonasággal indulóra készen állni. Mindenütt, de kivált nagyobb városokban ezrenként ajánlkoznak az önkéntesek, így Philadelphian Patterson tábornok 6000 önkéntessel késznek nyilatkozott a' texasi indulóra. A' lelkesedés Texas mellett küzdeni olly általános, hogy az egyesület kormánya minden pillanatban képes 50 ezer embert csatátérre állítani. E' felett az éjszaki statusok pénztárában 10 millió dollár fölösleg pénz hever, hitele pedig olly lábon áll, hogy ha a' congressus beegyezik, 20, 30 sőt 50 millió dollárt is igen könnyen kölcsönözhet. Ezeket fiigyelembe véve Mexico vesztese előre is bizonyos, egyébiránt még kétséges az is: vajjon Mexico üzené hadat, vagy csak e' nélkül kezdi meg az ellenségeskedést? Almonte nézete szerint a' háboru már meg van kezdve az által, hogy az éjszaki statusok Texas bekebelesíték, Mexiconak tehát joga van minden hadüzenet nélkül folytatni azt; ha az érintett köztársaság kormánya osztozik ezen nézetben, akkor a' háboru kezdete az által fog bekövetkezni, ha akár Texas határai támadatnak meg, akár az éjszaki statusok lobogója alatt evező hajók fogatnak el, vagy sértetnek meg. — Veracruz hírek szerint Éjszaka Amerika ottani polgárai aug. 2án nagy gyorsasággal hagyták el a' tartományt, 's követték őket minden a' mexicói köztársaságban állomásozó éjszaka-amerikaiak, jul. 30án a' katonaság parancsot kapott éjszaka felé indulni 's 10 órány távolságra Rio-Bravótól megállapodni. A' háboru megkezdésnek illy lassu menetelét — ugy látszik, a' mexicói elnökválasztási idő közelsége okozza, általánoson hiszik, hogy a' közmegegyezés Almonte tábornokban őszpontosuland, 's ez esetben a' háboru bizonyos. Az unio tengeri hada még nem érkezett Verakruzhoz, mindazáltal az ottani erősségből a' fegyverek, hadi eszközök 's egyéb készületek eltakarítottak, nehogy az ellenség zsákmányul essenek. — A' tartományok hir szerint nem igen vonakodnak a' háborutól; egyedül Yucatan tartomány nyilatkozott ellene kijelentvén, hogy polgárai az éjszaki statusok ellen nem fognak harcolni.

Spanyolország.

Madridból sept. 10ig terjedő tudósítások szerint a' lázadás némelly jelei még folyvást látszanak; a' kedélyek ingerültsége a' helyett hogy fogyna, inkább növekszik látva ama' rendszabályokat, mellyeket — a' sulygyenét veszített kormány létének végvonaglás közt foganatosít. Sept 9én hullott a' zapor, és viharzott a' szél, az idő sehogys sem kedvezett kéjelme-sébb kirándulásokra, vagy a' szabad ég alatti mulatásra, azért még is a' főbb utcákon, 's tagasabb tereken nép csoportosulást lehet észrevenni, mi által a' kormány kényszerítve lett e' zivataros időben is fel 's alá sétáltatni katonaságát az utcákon, a' tereken pedig felállítani azt. Chambery faluban, a' katonaság,

és polgárok közti összeütközés igen vérengző volt, a' Constitutionnel szerint 9 katona maradt a' csatátérren. — A' spanyol kormány fonák lépéseivel végre oda jutott, hogy a' nemzet minden elemei, igen esékely kivétellel — ellene nyilatkoznak. Ezentul már nem csak a' madridi nagy, és kis kereskedők coalitiójával leendő dolga, kiket közelebbi alkalommal kényszeritnie kelle boltjaik kinyitására; nem csak a' bankárok és váltóüzérek gunyait fogja túrni; hanem e' felett híre jár, hogy a' könyvtárosok és régiséggyűjtők (antiquarius) is egyesültenek a' tartományokban, mi szerint őek ezentul semmi nemű könyveket a' postán azok fölemelt vitelbére miatt a' fővárosba nem fognak szállíttatni. A' madridi Gazeta, melly jelenleg csak egyedül áll a' kormány mellett, 's védi ennek cselekvő eljárásait — legujabban hivatalos czíkket közöl, mellyben a' miniszterium komolyan tudatja a' néppel, hogy minden — általa eddig felállított rendszabályokat foganatosítani elhatározott szándoka.

Az 5ki lázadásról okoskodólag a' külön színezetű lapok különböző okokat is hoznak fel; mindezeket a' Journal d. Débats megemlitve főleg két véleményt emel ki, szerinte t. i. némellyek állítják, hogy e' vérengzés követkevénye volt a' már szélesen kiterjedt Espartero féle összeesküvésnek; sőt angol ügyvivőket is megvevnek, kik a' forrongást részint izgaták, részint igazgatták. Ha ezen véleményhiteletre talál, vagy ha az illetők gyanuját feléheszteni képes leendő, akkor sok előkelő családnak nincs más tenni valója, mint minél előbb elhagyni Spanyolországot. Mások ellenben azt hiszik, hogy az 5diki véres esemény némelly elszedítették műve, kiket az ügynők felizgattak elhíthetvén velök, hogy a' katonai hatóságok ohajtják a' lázadást, mert csak ekép mutathatják meg, hogy ők szükségesek a' status boldogságának fentartására, 's így hatalmuk biztosítva van, ellenkezőleg pedig az Esparteroké megsemmisítve. Ezen nézetben van a' National is, melly hasonló lázadásokat, mint célhez legkevésbé sem vezethetőket komolyan kerülni ajánlja, bonczolgtatván pedig tovább a' madridi eseményeket kimondja: hogy Espartero kevéssé bukása előtt hasonló állásban volt azzal, mellyben most Narvaez hatalmaskodik; a' spanyol katonaság ez egyszer hű maradt ugyan kormányához, de a' pénzt a' lázadóktól elfogadá, 's ha másodsor adatik alkalom, akkor a' feltételeknek is alája vetendi magát, 's Narvaezt bujdosóvá teendő miként Esparterot. — September 9kén Manuel Sastre, és Felipe Perez, kik az 5diki forradalomban tetemes részt vettek, nagy sereg nézők előtt végeztettek ki, erre az Eco del Comercio kérdi: mi lett Spanyolországban az igazságból, a' polgári törvényekből? Spanyolország nem tábor, és népe nem katonaság! mire tehát a' vádlott polgárokat rögtön ítélő katona törvényszék alá vetni? 'stb. — Az ajándékok miket a' francia hercegek Spanyolországban hagytak, közel 4 millió reált tesznek. A' többi közt Montes a' bikavidal intézője egy gyűrűt kapott, mellynek értéke 10,000 reálra becsültetik, a' tolosai szegényeknek 3000 frank jutott 'stb.

Belgium.

Sept. 16án Duvivier elnöklete alatt nyitattott meg Brüsszelben az 1845ki rendkívüli kamrák első ülése, mellyben Malon min. törvényjavaslatot olvasott fel 2 millió fr. megajánlást kéroleg, mennyit t. i. a' népszükség megakadályoztatása kíván.

79dik szám.

É R T E S Í T Ő.

1845.

A r c s ö k k e n t é s.

Békésmegyében keblezett Békés mezővárosra községe részéről közhírül adatik, miként az itt helyben szállásoló katonaság szükségére évenként kellő természetvények, számszerint mintegy 12 ezer részlet-kenyér, 12 ezer részlet széna, és 12 ezer részlet zab kiszolgáltatása, 1846. i január 1ső napjától kezdve, hat egymást követő évre f. évi October 26ik napján a' községbáznál tartandó árlejtésen, a' jutalmasabban vállalkozónak haszonbérbe adatik. — A' haszonbér feltételei a' városháznál megtekinthetők. Kelt Békésen sept. 24én 1845. 1-3

Figyelmeztetés. A' népkönyv-kiadó egyesület illy című feladatása „késztessenek apró népszerű elbeszélések, mellyek egyenkint legfőlebb két nyomtatott ívet adjanak, erkölcsi hasznú, gazdálkodási és közgazdálkodási csele és érzelmek terjesztésére,“ kitűzött hájárídó u. m. a' pesti novemberi vásárközeledvén, ujjolag figyelmestetnek a' pályázni kívánók, hogy neveiket rejtő jellegű levélke kíséretében dolgozataikat akkorra alulirhoz beküldeni sziveskedjenek, az első rendű jutalom 12, a' másodrendű 8 arany, egyébiránt ismételve kéretnek, hogy nem annyira a' jutalom mennyiségét, mint ama fontos körülményt gyérik figyelembe, mikép külföldön a' köznépszívkezésére mily nagy gond fordítván, nálunk is ideje volna immár termékenyebbé tenni a' népszerű irodalomnak, — mondhatni — patlagon heverő mezejét. — Nem népszerűeknek találandó munkák — ha egyébiránt legjobbak volnának is — jutalomra nem számolhatnak itt. — S t u l l e r Ferencc egyes. Jegyző.

Haszonbérlet.

Nemes Heves vármegyében keblezett Marifülpusztának Tiszaföldvár szomszédságában lévő és báró Podmaniczky Andor ur csödtömegehez tartozó 2751 osztályozott hold kiterjedésű része jövő 1846k évi szentgyörgy naptól számított 2 évre, választványi határozat következtében haszonbérbe adandó levén, az írásbeli ajánlatokat october 10kéig elfogadja Pesten a' megyei háznál Nagy István tömeggondnok. 3-3

Hirdetvény.

Szabad kir. Kassa városa részéről ezennel közhírre tetetik: hogy e' város-hoz tartozó papíros-malom, három vagy több évre is ujabban bérbeadó, levén, ennek árverés újáni bérbeadására f. é. october 10. napja tüzetett ki, melly határnapon a' bérleti kívánók a' város gazdasági hivatalánál megjelenésre, a' hol a' bérleti feltételek is megtekinthetők ezennel meghivatnak. 1-2

Gabonaár váltó garasokban.

	Tiszabuzs	Kétszeres	Rozs	Árpa	Zab	Kukorica
Pesten, sept. 26 (pesti m.)	195-210	170-173	130-138	—103	66-75	110-125
Pozsonyban, „ 19 (poz. m.)	135-162	—	100-125	80-97	50-58	—100
Győrben, aug. 16 „ „	108-125	—	105-71	80	55-58	43-44 70-74
Baján, „ 20 „ „	88-113	70-84	69-70	53-55	33-34	—20
Mosonyban, sept. 25 „ „	148-102	104-120	104-125	78-98	49-55	80-98
N.Szombatban, „ 13 „ „	134-162	—	104-112	75-82	50-52	—
Ujhecsén „ 22 „ „	125-150	95-100	—	45-50	40-45	50-65
Miskolczon, „ 17 „ „	120-130	100-110	85-90	60-62	32-33	80-82